

 Український інститут національної пам'яті

Інформаційні матеріали

Українського інституту національної пам'яті до Дня Соборності України–2023 та 105-ої річниці проголошення незалежності Української Народної Республіки

Вступ

Гасла до відзначення Дня Соборності

Ключові повідомлення

Історична довідка

Проголошення незалежності

Акт Злуки

Цитати про Соборність

Корисні посилання

Вступ

Щороку 22 січня у день проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки (далі – УНР) та Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР) Україна відзначає День Соборності. Офіційно це свято встановлено Указом Президента України «Про День соборності України» від 21 січня 1999 року № 42. Акт Злуки став історичним об'єднанням українських земель в одній державі. Він увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Наддністрянщини – щонайменше з середини ХІХ століття. Це – основоположна віха для українського державотворення.

24 серпня 1991 року позачергова сесія Верховної Ради УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України. Його підтримали українці на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. Втім, історики цілком справедливо відзначають, що 24 серпня 1991-го насправді відбулося відновлення державної незалежності України. Вперше у ХХ столітті її проголосила Українська Центральна Рада 22 січня 1918 року ІV Універсалом. А за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві сталася не менш вагома подія – об'єднання в одну державу Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки. Через невдачу Української революції 1917–1921 років

державність зберегти не вдалося. Як наслідок, у ХХ столітті українці змушені були кількаразово відновлювати її в боротьбі.

Гасла до відзначення Дня Соборності: “Україна соборна. Разом до перемоги!” “Вертаємо своє. Соборність – мета перемоги” Ключові повідомлення 22 січня ми згадуємо дві рівнозначні за вагою події української історії: проголошення незалежності Української Народної Республіки й Акт Злуки українських земель. 105 років тому – 22 січня 1918 року – Українська Народна Республіка проголосила незалежність і боролася за право бути “самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу”. Цей факт абсолютно руйнує твердження російської пропаганди, буцімто Українська держава ніколи не існувала, її вигадали більшовики. 22 січня 1918 року вперше у ХХ столітті українці проголосили незалежність власної держави – Української Народної Республіки. 24 серпня 1991 року відбулося її відновлення.

Проголошення Соборності УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року – історичний акт об’єднання українських земель в одній державі, що увінчав соборницькі прагнення українців розділених кордонами тогочасних імперій.

На початку ХХ століття українці об’єднались після падіння імперій. Сьогодні Україна відновить соборність після перемоги над російським агресором. Термін “соборність” має кілька значень. Це і об’єднання в одне державне ціле всіх земель, заселених певною нацією на суцільній території. А також і духовна консолідація всіх громадян держави, їх згуртованість, незалежно від національності. Але соборність – це також і територіальна цілісність держави. Тому звільнення від російського окупанта всіх українських земель є нашою спільною метою.

Соборність невіддільна від державності, суверенітету й реальної незалежності народу, які є фундаментом для побудови демократичної держави, запорукою виживання й існування нації. Ідея соборності була і залишається базовою національною цінністю українців. А нині вона є ще обов’язковою передумовою успіху нашого спротиву зовнішній агресії.

Сьогодні Соборність для України – деокупація всіх територій України, захоплених ворогом, відновлення єдності із Донеччиною, Луганщиною та Кримом.

Соборність передбачає не лише пам’ять про спільне минуле, а й потребує згуртованої співпраці заради майбутнього. Коли ми, з різних регіонів, разом працюємо, створюємо знакове і важливе, боремося із окупантами, відстоюємо свою соборність і волю заради власної держави.

Радянська та російська пропаганда завжди нав’язували нам переконання, що українці діляться на “східняків” і “западенців”. Проте в сучасному спротиві російській агресії ми довели свою згуртованість и

спільне прагнення жити у вільній державі, яка сама визначає майбутнє. Таким чином, антиукраїнська пропаганда зазнала краху.

Українська незалежність понад 100 років тому зазнала поразки через більшовицьку окупацію з використанням методів “гібридної війни”: невизнання своїх військ на території УНР, створення маріонеткових псевдореспублік, підтримка антиукраїнських рухів. Сьогодні Російська Федерація як спадкоємиця більшовиків знову прагне знищити українську державність і окупувати нашу землю. Але нині ми монолітні у боротьбі проти ворога. І світ з нами. Нині Україна продовжує боротьбу за незалежність і соборність. Тому соборність залишається на порядку денному національних завдань. Цілісність буде цілковито відновлена після того, як Україна звільнить усі території, захоплені ворогом.

Від 2014 року Україна бореться за територіальну цілісність і соборність. Російський агресор тимчасово окупував окремі українські регіони. Але всі захоплені території обов'язково будуть звільнені і Україна буде цілісною. Соборність – мета Перемоги.

Історична довідка

22 січня 1918 року. Проголошення незалежності Лютнева революція 1917 року призвела до ліквідації імперського режиму та встановлення Тимчасового уряду. Майже по всій Україні були ліквідовані органи царської адміністрації – тепер на місцях керували комісари. Повалення самодержавства відкрило широкі можливості для створення або активізації громадських організацій та політичних партій. У Києві, Полтаві, Харкові, Одесі, Чернігові й інших містах відбулися багатолюдні мітинги та демонстрації під синьо-жовтими прапорами. Осередком згуртування громадських і політичних сил стала Українська Центральна Рада, створена 17 березня 1917 року в Києві. Поступово вона перетворилася на всеукраїнський представницький орган, а згодом – парламент Української Народної Республіки.

23 червня того ж року Центральна Рада першим Універсалом проголосила автономію України і закликала створювати українські органи влади на місцях, а 28 червня створила Генеральний Секретаріат, котрий по суті першим українським урядом революційної доби.

Більшовицький Жовтневий переворот, повалення Тимчасового уряду, формування Ради народних комісарів несли загрозу для України. Це підштовхнуло Українську Центральну Раду до подальшого оформлення держави. 20 листопада 1917 року III Універсалом вона утворила Українську Народну Республіку. У грудні Рада народних комісарів у Москві висунула ультиматум Центральній Раді: дозволити переміщення більшовицьких військ із фронту на Дон і взагалі відмовитися від утворення Українського фронту. Українці відхилили вимоги і звинуватили Петроград у розпалюванні ворожнечі. Раднарком, своєю чергою, оголосив Центральну Раду “в стані відкритої війни проти

Радянської влади в Росії і на Україні”. 7 січня 1918 року більшовики розпочали військове вторгнення в Україну. На середину січня 1918-го вони встановили контроль майже на всьому Лівобережжі. Готувалися виступати на Київ.

Бойові дії спонукали Центральну Раду остаточно відмежуватися від Росії. Під час засідання українського уряду 8 січня 1918 року Микита Шаповал заявив: “Раз армії нема, а треба боронити Україну, то єдиний вихід – проголошення незалежної України, що дасть можливість стати твердо на міжнародній арені і приступити до організації нової фізичної сили”.

22 січня 1918 року Центральна Рада проголосила незалежність УНР IV Універсалом. Це стало логічним етапом визвольного руху доби Української революції.

Документ містив чотири головні положення:

- 1) проголошення самостійності Української Народної Республіки;
- 2) доручення Раді Народних Міністрів укласти мир з Центральними державами;
- 3) оповіщення оборонної війни з більшовицькою Росією;
- 4) декларування основ внутрішнього соціально-економічного будівництва й окреслення заходів для припинення війни з Центральними державами.

Таким чином, уперше в ХХ столітті Україна проголосила незалежність. Постала держава, яка протягом трьох наступних років не припиняла боротьби за власне існування. Українцям вдалося утвердити державні кордони, мову, гроші, символіку (герб, гімн і прапор), збудувати національне боєздатне військо, добитися визнання світової спільноти. 22 січня 1919 року. Акт Злуки Об'єднання двох українських республік – УНР і ЗУНР – почалося невдовзі після встановлення української влади у Східній Галичині, і ще до того, як Директорія УНР переможно увійшла до Києва. 1 грудня 1918 року на залізничній станції у Фастові представники ЗУНР і Директорії підписали «Передвступний договір» (тобто попередній чи прелімінарний). Статті угоди констатували, непохитний намір ЗУНР «злитися в найкоротшім часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою». Зі свого боку, УНР проголошувала, що вона дає згоду «прийняти всю територію і населення Західно-Української Народної Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народну Республіку». Для урочистого проголошення цієї Ухвали та завершення юридичного оформлення об'єднання двох республік до Києва було відряджено представницьку делегацію на чолі з віце-президентом УНРади Левом Бачинським. 22 січня 1919 року, в першу річницю проголошення незалежності УНР, в Києві на Софійській площі відбулися урочисті збори. На них проголосили Універсал Директорії Української Народної Республіки про злуку із Західноукраїнською Народною Республікою. У зачитаному на зборах “Універсалі соборності”, зокрема, відзначалося:

“Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка”. Наступного дня, 23 січня 1919 року, в приміщенні київського Оперного театру (сучасна Національна опера України) Трудовий Конгрес України ратифікував документ, надавши йому законного юридичного характеру. Президента УНРади Євгена Петрушевича незабаром обрали до складу Директорії. ЗУНР після об'єднання з УНР змінила назву на Західна область Української Народної Республіки (ЗО УНР). Розпочалася активна співпраця між обома державними утвореннями в економічній, військовій та культурних сферах.

Ідея соборності охопила українців у найвіддаленіших куточках їх проживання. Відголоском історичного руху до Злуки на Закарпатті стали Всенародні збори у Хусті 21 січня 1919 року, які постановили об'єднати Карпатську Україну з Українською Народною Республікою зі столицею в Києві. В умовах перманентної боротьби за свободу і незалежність надзвичайно багато важило братерство по зброї українців із різних регіонів.

Апогеєм співпраці та консолідації зусиль став спільний похід українських армій на Київ у серпні 1919 року. Однак через низку причин об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу не було доведене до завершення. Продовжували існувати два окремі уряди, дві армії. Республіки фактично перебували у конфедеративних відносинах. Відмінні геополітичні інтереси та цілі, зрештою, призвели до розвалу соборного фронту Української революції пізньої осені 1919 року. Тим не менше, Акт Злуки став символом і легендою для наступних поколінь борців за Україну. Після проголошення об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року ідея цілісності української нації в українській політичній думці вже ніколи не ставилася під сумнів. Упродовж багатьох десятиліть Акт залишався символом віри, ідейним імперативом боротьби за незалежну, соборну державу.

Цитати про Соборність

“Перейдемо від фраз про Соборність до здійснювання цієї великої Ідеї в буденному житті”.

“Хай слово «Соборність» не буде тільки книжковою фразою, але щоденним Хлібом та правдивою Ідеєю наших буднів!”

Михайло Дяченко (Марко Боєслав). «За соборний моноліт», 1950 рік

“Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів”.

Іван Франко. “Одвертий лист до галицької молодезі”, 1905 рік

“Українська національна думка мусить обнімати всіх українців, де б вони не проживали, на всій Україні, без огляду на державні кордони... Коли в кожному з нас до решти загине полтавський, галицький і т.д. провінціал,

а в цілому зродиться та зросте Всеукраїнець, якого думи і змагання обнімають усю Україну зарівно і неподільно, як нерозлучну і єдину цілість”.

Микола Міхновський. “З закордонної України”.

“Сучасні події нинішньої російської агресії лише підсилюють значимість того Акта злуки УНР і ЗУНР, який відбувся ... на площі біля стародавньої Софії Київської. Бо знову Україну хочуть “пошматувати” та розділити, силою забравши її землі, встановивши штучні кордони й сірі зони, посваривши наш народ, пропагандою ввівши в оману. Тому для нас свято Соборності є дуже важливим, бо воно нагадує про найголовніший урок нашої спільної історії: в єдності – сила, в розділенні – поразка”

Епіфаній, Предстоятель Православної церкви України, митрополит Київський і всієї України, 2022 рік “Зараз ідея соборності є чимось життєво необхідним для українського народу, оскільки соборність – це означає дбати про те, що об’єднує. Навіть більше, це означає ставити за найвищу цінність усе те, що може нас об’єднувати, надихати і робити сильнішими, бо разом нас не подолати”.

Блаженніший Святослав, Глава Української греко-католицької церкви, 2022 рік

Корисні посилання

Інтернет-банери до Дня Соборності:

<https://mega.nz/folder/RwwWHCBB#tS4BkMEP5zy6YCJNz5wJpw>

Відеоролик «Разом з власної волі з 1919 році»: https://mega.nz/folder/pwQ0kZJa#w1qzRCHI4eT0BC5_45SYBQ

Методичні рекомендації для загальноосвітніх навчальних закладів до Дня Соборності України-2020:

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychnirekomendaciyi/metodychni-rekomendaciyi-dlya-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladivdo-dnya-sobornosti-ukrayiny-2020>

Інформаційні матеріали до 100-річчя проголошення незалежності Української Народної Республіки:

<http://unr.uinp.gov.ua/metodychni-materiali/metodychni-materiali/informatsiynimateriali-do-100-richchya-progoloshennya-nezalezhnosti-ukrainskoi-narodnoirespubliki-2018-rik>

Настільна гра «Українська революція 1917–1921»:

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/navchalni-igry/nastilnagra-ukrayinska-revolyuciya-1917-1921>

Карткова гра «100 облич Української революції»:

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/navchalni-igry/kartkovagra-100-oblych-ukrayinskoyi-revolyuciyi>

Відеоісторія «Українська революція 1917-21 років. Як творилася держава»:

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/videolekciyi/cyklvchymo-istoriyu/ukrayinska-revolyuciya-1917-21-rokiv-yak-tvorylasya-derzhava>

Аудіо-альбом «Пісні Української революції»:

<https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/audioalbom-pisni-ukrayinskoyirevolyuciyi1>

Виставка «100 років боротьби: Українська революція 1917-1921»:

<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-100-rokiv-borotby-ukrayinskarevolyuciya-1917-1921>

Виставка «Українська революція 1917-1921: регіональний вимір»:
<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vyskavka-ukrayinska-revolyuciya-1917-1921-regionalnyy-vymir>

Виставка «Донбас: переПРОчитання образу»:
<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/nazva-vystavky>